

22.11.2024

Teknologiateollisuus ry:n lausunto Itäisen Suomen ohjelman luonnoksesta VN/32538/2024

Yleisenä huomiona ohjelmasta on todettava, että ohjelman painopiste näyttää jääneen erilaisten asioiden selvittelyn tasolle ja ainakin toistaiseksi itäisen Suomen elinvoimaa nopeasti vahvistavat konkreettiset toimet puuttuvat useiden kokonaisuuksien osalta. Ohjelmaa tulee täsmentää siten, että ohjelmaan kirjataan mitattavissa olevat tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet millä tavoitteeseen aiotaan päästä, määritellään selvät mittarit ja vastuutahot, jotta ohjelman toteutumista voidaan seurata.

Ohjelman toimenpiteet

1. Kasvu, investoinnit, kilpailukyky, elinvoima

Itäisen Suomen elinvoiman vahvistuminen on pitkällä aikavälillä hyvin pitkälti kiinni siitä, miten hyvin itäinen Suomi pääsee kiinni energiamurroksen tuomaan kasvupotentiaaliin. Näin ollen kaikki sellaiset toimenpiteet, jotka edesauttavat tämän toteutumista ovat lähtökohtaisesti kannatettavia.

Teknologiateollisuus kannattaa ajatusta teollisista keskittymistä ja etenkin nettonollakeskittymiin nojaavista investoinneista. Kun luonnos Itä-Suomi ohjelmaksi ei käytännössä näytä juurikaan sisältävän uutta lisärahoitusta, ajatus lienee, että toimenpiteitä ohjelmassa tavoitellun kasvun ja elinvoiman aikaansaamiseksi tehdään alueellisilla EAKR/ESR rahoilla.

Edellä mainitusta johtuen Teknologiateollisuus pitää tärkeänä, että kun selvitetään mahdollisuutta määräaikaisen erityistalousalueen perustamista itäiseen Suomeen ja määritellään tarvittavia tukitoimia (investointeihin kannustava verotus- tai poistoratkaisu tai muu verokannustin, alueellinen tuki, sopimuksellinen malli, tms.) keinovalikoimaan otetaan investointiavustusten kriteereiden helpottaminen määräajaksi niin, että myös suuret yritykset voivat saada EU-ohjelmien kautta avustuksia sellaisella tukitasolla, että se riittää vauhdittamaan Itäiseen Suomeen sijoittuvien investointipäätösten tekemistä. Suuryritysten globaalissa toimipaikkaverkostossa Suomessa sijaitsevat yksiköt kilpailevat muiden kansainvälisten tuotanto- ja tehdasyksiköiden kanssa. Tukimahdollisuus on yksi tekijä, joka voi myötävaikuttaa niin investointipäätösten toteuttamiseen kuin myös toiminnan pysymiseen Suomessa ja tätä kautta suuryritykseen liittyvän tai sitä palvelevan alihankinta- ja toimittajaverkoston säilymiseen Itä-Suomessa. Todettakoon myös, että tämä voisi nopeuttaa myös tekoälyn ja muiden tuottavuutta lisäävien toimien käyttöönottoa

toimitusketjuissa (suuryritykset ovat niitä, jotka määräävät suunnan ja muutosten läpiviennin toimitusketjuissa).

Suuryritystuen käyttöönotto edellyttäisi nykyisen lainsäädännön muuttamista. Muuttaminen on käsityksemme mukaan mahdollista toteuttaa nopealla aikataululla niin, että investointiavustuksia voidaan myöntää jo kuluvan EU-ohjelmakauden aikana.

Teollisten keskittymien kriteereiden osalta Teknologiateollisuus haluaa kiinnittää huomiota siihen, että keskittymiä muodostetaan sellaisille alueille, joissa sekä kaavoitus- ja lupaprosessit huomioiden edellytykset ripeälle rakentamiselle ovat valmiina. Investointipotentiaalin olemassaolon lisäksi alueella ja sinne sijoittumista harkitsevilla yrityksillä pitäisi myös olla reaalista investointikykyä. Tähän liittyen yhteistyö alueen olosuhteet tuntevien toimijoiden (ELY-keskukset, Maakuntaliitot ja muut rahoittajat) kanssa kriteerien määrittelyssä kanssa on tärkeää. Paras vaikuttavuus saataisiin, jos mahdollinen erityistalousaluekokeilu ja siihen liittyvät tukitoimet tukisivat nettonollateollisuuden keskittymien muodostumista itäiseen Suomeen.

Teknologiateollisuus haluaa kiinnittää huomiota, että ohjelmassa ei ole mitenkään huomioitu potentiaalia, mitä hallituksen talousarvioesityksessä mainittu GTK Mintecin koetehtaan rakentaminen ja sen käyttöönotto Outokummussa tuo toteutuessaan tullessaan. Käsityksemme on, että tehtaalla pystytään sen valmistuessa testaamaan rikastuksen kokonaisprosessi ja selvittämään siihen liittyvät mineraaliset sivuvirrat. Sivuvirrat luokitellaan toistaiseksi suurelta osin jätteeksi. Mineraalisten sivuvirtojen hyötykäyttöä tulisi tässä yhteydessä edistää päivittämällä kierrätysmateriaaleja käyttävien alojen normit (mukaan lukien standardit) niin, että toisaalta saataisiin tarkemmin selville mitä kaikkia sivuvirtoja löytyy ja yhä suurempi osa sivuvirroista saataisiin hyötykäyttöön esim. korvaamaan sementtiä ja muutoinkin edistämään teollisuuden kiertotaloutta. Tällä olisi edellä mainittua tutkimusaluetta virkistävä vaikutus. Jatkossa prosessi voitaisiin kytkeä osaksi kaivosten suunnitteluprosessia, joka puolestaan edesauttaisi kaivostoiminnan sivuvirtoja hyödyntävien ekosysteemien muodostumista. Sivutuotteiden hyötykäyttömahdollisuuksien lisääntyessä kaivostoiminnan kannattavuus paranisi ja sillä olisi sekä kaivoksen ympäristökuormitusta että myös todennäköisesti Suomen mineraalien omavaraisuusastetta parantava vaikutus.

2. Puhdas energia ja digitaalinen puhdas kasvu

Itä-Suomen energiakysymyksen ratkaisussa pitää pyrkiä kokonaisvaltaiseen ja maakuntarajat ylittävään ajatteluun. Hajautettu, eri muodoissa oleva sähkön ja muun energian tuotanto, eri muodoissa tapahtuva energian varastointi sekä myös eri muodoissa tapahtuva energian siirto lisäävät sekä koko Itä-Suomen mutta myös muun Suomen resilienssiä (mm. alueelliset sähköjärjestelmät, akkupuistot, biokaasulaitoksia ja sillä käyviä varavoimalaitoksia, vetyputki yms). Teknologiateollisuus katsoo, ettei energiaratkaisua pidä tehdä yksin yhden energiamuodon varaan (esim. sähkön) vaan kaikkien puhtaiden teknologioiden mm. vedyn ja biokaasun ja muiden puhtaiden teknologioiden käyttöönottoa tulisi edistää mahdollisuuksiltaan tasavertaisina kehitystyössä ja markkinoilla. Teknologiateollisuus kannattaa laaja-alaista energiapalettia siitä syystä, että esim.

biokaasutuotanto mahdollistaa energian lisäksi mm. maatalouden ravinteiden kustannustehokkaan ja ympäristöystävällisen kierron sekä lisää lannoiteomavaraisuutta. Lisäksi sillä on mahdollista osin ratkaista Itä-Suomesta tehtävien ja itse asiassa nettonollateollisuuskeskittymiin liittyvien kuljetusten hiilijalanjälkeen liittyviä haasteita ja mikä tärkeintä, olemassa olevalla tekniikalla.

Kokonaisuuden kannalta olennaisten siirtoverkkojen tärkeyden vuoksi Teknologiateollisuus kannattaa Fingridin Huutokoski-Kontiolahti 400 kV:n yhteyden rakentamista nopealla aikataululla. Tämä on nopein tapa edistää energiaintensiivisen teollisuuden sijoittumista Itä-Suomeen. Lisäksi pidemmällä tähtäimellä Teknologiateollisuus kannattaa yhden tai useamman toteuttamiskelpoisen tuulivoiman kompensatioalueen edistämistä, tarvittavan rahoitusmallin sekä siirtolinja- ja varastointiratkaisujen valmistelun aloittamista sekä jos näistä on syntynyt toteuttamiskelpoinen malli, puolustusvoimien kanssa tuulivoimapotentiaalisimmalla alueella tehtävän pilotin toteuttamista.

Teknologiateollisuus kannattaa kokonaisturvallisuusajattelua sekä huoltovarmuustoimintojen ja resilienssin vahvistamista.

Teknologiateollisuus ry

Matti Mannonen
Johtaja, uudistuva teollisuus

Esa Näätänen
Aluepäällikkö, Itä-Suomi